

EIERSKAPSKONTROLL

Søndre Helgeland Miljøverk IKS

og

Helgeland Industrier AS

Vefsn kommune

NOVEMBER 2020

SK-1022

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne eierskapskontrollen på oppdrag fra Vefsn kommunes kontrollutvalg fra september til november 2020.

Revisjonsteamet har bestått av Anna Ølnes, oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor.

Eierskapskontrollen er gjennomført i henhold til NKRFs¹ standard for eierskapskontroll, RSK 002².

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon eierskapskontrollen. En oversikt over tidligere gjennomførte forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidtnorge.no.

Trondheim, 13.11.2020

Anna Ølnes /s/

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

---

¹ Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

² Norges kommunerevisorforbund (NKRF), 'Standard for Eierskapskontroll RSK 002', 2020 <https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/RSK_RevisjonsStandard_Kommune/RSK_002_Standard_for_eierskapskontroll_200812.pdf>.

SAMMENDRAG

Med bakgrunn i Plan for forvaltningsrevisjon 2020 - 2023, bestilte kontrollutvalget i Vefsn kommune en eierskapskontroll med undersøkelse av i hvilken grad kommunens eierskapsmelding og eierskapsinteresser etterleves og fungerer som styrende dokumenter for kommunens håndtering av sine eierinteresser i SHMIL IKS og HIAS.

I forbindelse med behandling av prosjektplan i sak 32/2020, vedtok kontrollutvalget at følgende problemstillinger skulle belyses:

1. Er Vefsn kommunes eierstyring i selskaper i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring?
2. Etterleves Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierskapsmeldingen i kommunens eierskap i SHMIL IKS og Helgeland industrier AS?
3. Ivaretar eierrepresentantene bestemmelser i lovverk, formelle styringsdokumenter og føringer for eierskap i eierorganet for SHMIL IKS og Helgeland industrier AS?

Når det gjelder Vefsn kommunes generelle eierstyring konkluderer revisor med at den i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring.

Vi konkluderer videre med at Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i all hovedsak er ivaretatt i eierstyringen av SHMIL IKS og HIAS. Eierstyringen av begge selskapene ser ut til å være i tråd med lovverket (IKS-loven og aksjeloven). Vi trekker likevel fram noen forhold som vi mener framstår noe uavklart. For SHMIL IKS gjelder det:

- Manglende samsvar mellom styresammensetning i selskapsavtale og innmeldte opplysninger i Foretaksregisteret
- Manglende registrering av styremedlemmer i styrevervregisteret.no
- Ikke oppdatert reglement for valgkomiteen jf. endringer i vedtekter om antall styremedlemmer
- Manglende føringer reglementet for valgkomiteen for kompetansesammensetning i styret

For HIAS gjelder det:

- Manglende registrering av styremedlemmer i styrevervregisteret.no

Revisor har gjennomført intervju med ordfører, som er en av eierrepresentantene i selskapet. Videre har vi gjennomgått kommunens eierskapsmelding for 2020, protokoller fra møter i eierorganer fra 2015 – 2020 (2018 og 2019 for HIAS), selskapsavtale, eieravtale og vedtekter

fra begge selskapene. Dette er vurdert opp mot sentralt lovverk, som kommuneloven, IKS-loven og aksjeloven, kommunens prinsipper for eierstyring og KS' anbefalinger for god eierstyring.

Den generelle eierstyringen er nærmere beskrevet og vurdert i kapittel 2, eierstyringen av SHMIL IKS i kapittel 3 og eierstyringen av HIAS er beskrevet i kapittel 4.

Et utkast til rapport har vært sendt til kommunens ordfører og rådmann, og selskapets styreleder og daglig leder til uttalelse. Vi har ikke mottatt uttalelser fra noen av mottakerne.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Sammendrag.....	4
Innholdsfortegnelse	6
1 Innledning.....	8
1.1.1 Bestilling	8
1.1.2 Problemstillinger	8
1.1.3 Metode.....	8
1.2 Bakgrunn.....	9
1.2.1 Søndre Helgeland Miljøverk (SHMIL).....	9
1.2.2 HIAS	10
1.3 Rapportens oppbygging	10
2 Vefsn kommunes eierstyring	11
2.1 Problemstilling	11
2.2 Revisjonskriterier	11
2.3 Data	11
2.3.1 Eierskapsmelding.....	11
2.3.2 Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring	12
2.3.3 Oversikt over selskapet som Vefsn kommune har eierinteresser i	14
2.3.4 Beskrivelse av formål med eierskapet.....	14
2.4 Revisors vurdering av den generelle eierstyringen	14
2.4.1 Eierskapsmelding minst én gang i valgperioden	14
2.4.2 Eierskapsmeldingen skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring	14
2.4.3 Eierskapsmeldingen skal inneholde oversikt over samarbeid/selskap.....	15
3 Eierskapet i SHMIL IKS	16
3.1 Problemstilling	16
3.2 Revisjonskriterier.....	16
3.3 Data	16
3.3.1 Ivaretagelse av Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring.....	16
3.3.2 I henhold til IKS-loven	18
3.4 Revisors vurdering av eierstyringen av SHMIL IKS.....	19
3.4.1 Ivaretagelse av Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring.....	19
4 Eierskapet i HIAS	22
4.1 Problemstilling	22
4.2 Revisjonskriterier	22
4.3 Data	22
4.3.1 Følges lovverket og kommunens prinsipper for eierstyring.....	22
4.4 Revisors vurderinger av eierskapet i HIAS	25
5 Høring	28
6 Konklusjoner og anbefalinger	29

Kilder	31
Vedlegg 1 – Utledning av revisjonskriterier	32
Vedlegg 2 – Høringssvar	37

Tabell

Tabell 1. Antall virksomheter innenfor ulike samarbeidsformer	14
---	----

1 INNLEDNING

I denne rapporten oppsummerer vi eierskapskontroll av Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL IKS) og Helgeland Industrier AS (HIAS). En eierskapskontroll er en kontroll som er avgrenset til den aktuelle eierkommunes oppfølging av sine eierskap og interesser i selskap som ivaretar oppgaver for kommunen og eventuelt næringsaktivitet.

1.1.1 Bestilling

Med bakgrunn i Plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023, bestilte kontrollutvalget i Vefsn kommune en eierskapskontroll med undersøkelse av i hvilken grad kommunens eierskapsmelding og eierskapsinteresser etterleves og fungerer som styrende dokumenter for kommunens håndtering av sine eierinteresser i SHMIL IKS og HIAS.

1.1.2 Problemstillinger

Kontrollutvalget vedtok i sak 32/2020 å godkjenne prosjektplan for eierskapskontrollen, med følgende problemstillinger:

4. Er Vefsn kommunes eierstyring i selskaper i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring?
5. Etterleves Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierskapsmeldingen i kommunens eierskap i SHMIL IKS og Helgeland industrier AS ³?
6. Ivaretar eierrepresentantene bestemmelser i lovverk, formelle styringsdokumenter og føringer for eierskap i eierorganet for SHMIL IKS og Helgeland Industrier AS?

På bakgrunn av disse problemstillingene har revisor gjennomført eierskapskontrollen.

1.1.3 Metode

Revisor har etterspurt og gjennomgått dokumenter som gjelder eierstyring i Vefsn kommune. Det gjelder i hovedsak eierskapsmelding, men vi har også gjennomgått saker og protokoller i kommunestyret, hvor eierskap har vært tema.

Revisor har etterspurt og gjennomgått styrende dokumenter som gjelder felles eierstyring av de to selskapene. Det omfatter i første rekke selskapsavtale og vedtekter for selskapene. Vi har også gjennomgått saker og protokoller fra møter i eierorganene i løpet av forrige og inneværende valgperiode.

---

³ Kontrollutvalget bestemte i møtet at de ville ha inn Helgeland industrier AS, som ikke var foreslått i utgangspunktet.

Vi har gjennomført intervju med ordfører i Vefsn kommune, som er eierrepresentant i begge selskapene. Tilstede under intervjuet var også økonomisjefen i kommunen, som har stått for arbeidet med eierskapsmeldingen. Vi har ikke vært i kontakt med de to andre som er eierrepresentanter i disse selskapene.

Vi har ikke vært i kontakt med selskapets ledelse eller revisor, ettersom undersøkelsen er begrenset til eierskapskontroll. Det kunne utfyllt informasjonen om eierskapet som utføres i eierorganene, men vi mener at det er grunnlag i data og analyse av dataene for de vurderingene og konklusjonene vi har kommet til.

1.2 Bakgrunn

Kommunene har stor frihet til å organisere sin virksomhet slik som de finner det hensiktsmessig. Kommunene kan enten organisere tjenester som del av egen organisasjon (kommunen som juridisk person), som kommunalt oppgavefellesskap (f.eks. vertskommunesamarbeid) eller gjennom etablering av selvstendige rettssubjekt. Det er i hovedsak to organisasjonsformer som benyttes av kommunene ved utskilling av virksomhet: interkommunale selskaper (IKS) og aksjeselskap (AS). Disse selskapene styres etter henholdsvis Lov om interkommunale selskap (IKS-loven), med forskrift⁴ og Lov om aksjeselskap⁵ med forskrifter. I tillegg gjelder kommuneloven⁶ og bestemmelser om kommunalt eierskap i selskaper som kommunen har interesser i.

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. Eierskapskontroll er en enklere kontrollform enn forvaltningsrevisjon.

Selskapene som denne eierskapskontrollen gjelder, er IKS (SHMIL) og AS. Nedenfor gjør vi kort rede for hvert av de to selskapene.

1.2.1 Søndre Helgeland Miljøverk (SHMIL)

Søndre Helgeland Miljøverk IKS (SHMIL) er et interkommunalt avfallsselskap som ble stiftet 14. juni 1995 for å ivareta eierkommunenes forpliktelser innen renovasjon og

---

⁴ Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 'Lov Om Interkommunale Selskap (IKS-Loven)', 1999 <[https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6?q=Lov om interkommunale selskap](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6?q=Lov%20om%20interkommunale%20selskap)>.

⁵ Nærings- og fiskeridepartementet, 'Lov Om Aksjeselskaper', 1997 <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44?q=aksjeloven>>.

⁶ Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 'Lov Om Kommuner Og Fylkeskommuner (Kommuneloven)', 2018 <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83?q=kommuneloven>>.

avfallsbehandling⁷. Selskapet eies av de 11 Helgelandkommunene Alstahaug, Brønnøy, Dønna, Grane, Hattfjelldal, Herøy, Leirfjord, Sømna, Vefsn, Vega og Vevelstad. Selskapets hovedkontor ligger i Vefsn kommune. Med sine vel 13 000 innbyggere er Vefsn kommune den største eieren av selskapet. Her har selskapet deponi, et optisk sorteringsanlegg for husholdningsavfall, garasje, sorteringshall og lagerhall. Deponiet er godkjent for mottak av ordinært avfall og forurensede masser.

SHMIL skal være et kompetansesenter og en pådriver for et bedre miljø samarbeid på Helgeland⁸.

1.2.2 HIAS

HIAS (Helgeland Industrier AS) ble stiftet i 1975⁹. Eierne av bedriften er Nordland fylkeskommune og de 11 Helgelandkommunene Alstahaug, Brønnøy, Dønna, Grane, Hattfjelldal, Herøy, Leirfjord, Sømna, Vefsn, Vega og Vevelstad. Privat næringsliv eier også en mindre del av aksjene i HIAS. HIAS er en kompetanse- og industribedrift med omlag 200 ansatte i ulike arbeidsmarkedstiltak. På oppdrag fra NAV tilbyr HIAS en rekke ulike arbeidsrettede tiltak som personaltjenester, arbeidstrening og kvalifisering i en rekke fagområder. I tillegg har HIAS et tett samarbeid med næringslivet i regionen og tilrettelegger for ekstern arbeidstrening og formidling til bedrifter og offentlig virksomhet.

HIAS er en stor leverandør av tjenester til offentlig og privat næringsliv. Blant annet har de institusjonsvaskeri, mekanisk verksted, catering, egne kurs- og selskapslokaler, snekkerverksted, reklameavdeling og vedsentraler. Bedriften leverer også tjenester til oljevirkomheten utenfor Helgelandskysten.

1.3 Rapportens oppbygging

Rapporten er bygd opp med et eget kapittel om kommunens generelle eierstyring (kapittel 2) og et kapittel hver når det gjelder eierstyringen av henholdsvis SHMIL IKS og HIAS. Revisors konklusjoner og anbefalinger kommer i kapittel 6.

---

⁷ Søndre Helgeland Miljøverk IKS, 'Www.Shmil.No' <www.shmil.no>.

⁸ 'Proff AS', 2020 <proff.no>.

⁹ Helgeland Industrier AS, 'Www.Helgeland-Industrier.No' <<http://www.helgeland-industrier.no/ipub/>>.

2 VEFSN KOMMUNES EIERSTYRING

I dette kapitlet belyser vi den første problemstillingen.

2.1 Problemstilling

- Er Vefsn kommunes eierstyring i selskaper i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring?

2.2 Revisjonskriterier

Kommunelovens § 26-1 om eierstyring:

- Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.
- Eierskapsmeldingen skal inneholde
  - a. kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring
  - b. en oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
  - c. kommunens eller fylkeskommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomhetene nevnt i bokstav b.

2.3 Data

Her presenterer vi informasjon fra intervju og dokumenter om Vefsn kommunes generelle eierstyring.

2.3.1 Eierskapsmelding

Kommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret selv.

Kommunestyret behandlet Eierskapsmelding 2020 i sak 72/20¹⁰. Sist kommunestyret behandlet eierskapsmelding var 21. juni 2017.

Vefsn kommunes eierskapsmelding, første kapittel, inneholder oversikt over endringer i kommunens eierinteresser siden forrige eierskapsmelding. Videre beskrives behandling av eierskapsmeldingen, hvor det framgår at kommunestyret minimum en gang i året skal behandle eierskapsmeldingen og at rådmannen (kommunedirektøren) årlig skal vurdere

---

¹⁰ Vefsn kommunestyre, 'Vefsn Kommune Eierskapsmelding 2020', 2020.

behovet for revidering av meldingen i kommunestyreperioden. I innledningskapittelet går det også fram hvilke selskapsformer som er aktuelle, blant annet ut fra formålet med selskapet. Skal samarbeidet løses sammen med bare andre kommuner er interkommunalt selskap en av de mest aktuelle selskapsformene. Dersom samarbeidet i tillegg omfatter andre enn kommuner er f.eks. aksjeselskap en aktuell selskapsform.

2.3.2 Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring

Kapittel 2 i eierskapsmeldingen «Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring og selskapsledelse» som overskrift. Den første delen i dette kapittelet tar utgangspunkt i KS' anbefalinger for god eierstyring¹¹, og viser til de 14 anbefalingene. I avsnittene utover i dette kapittelet redegjøres det for prinsipper for utøvelse av eierskap i eiermøter, herunder hvilke saker i eierorganet som skal forelegges kommunestyret eller formannskapet. Det framgår videre at den som møter for kommunen i eierorganer plikter å rapportere tilbake til kommunestyret. Det framgår også at det er ordføreren som møter i eiermøter, dersom ikke annet er bestemt i lovs form.

Vefsn kommune vil legge opp til at det kan avholdes møter utenom de ordinære eiermøtene, gjennom f.eks. møter mellom eiere, styre og daglig ledelse i det enkelte selskap. Slike eiermøter skal bidra til tettere dialog mellom selskapet og eierne hvor eierne får informasjon om selskapets løpende utvikling knyttet til strategi, økonomi og investerings- og finansieringsplaner. Møtene bør også fungere som en møteplass hvor eierne kan diskutere felles holdninger til selskapets ledelse i viktige eierspørsmål.

Vefsn kommune legger vekt på at det skal opprettes valgkomité for innstilling av valg av styrerepresentanter. Valg av styre skal bygge på 1) kompetanse samlet sett som er godt tilpasset det enkeltes selskaps virksomhet, 2) kjønnsmessig balanse. Det er videre ønskelig at i de selskap kommunen eier og hvor det er naturlig, bør det vedtektsfestes valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for komiteens arbeid hvor punkt 1 og 2 ovenfor inngår. Man skal også gjennom de formelle eiermøtene og de uformelle påse at: selskapene har rutiner/system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse, at det finnes klare regler for habilitetsvurderinger og systemer for å unngå habilitetskonflikter (herunder også habilitet innad i styreverv innenfor konsern), at det utarbeides etiske retningslinjer for selskapets drift, og at det utarbeides rutiner for antikorrupsjonsarbeid.

I eiermeldingens kapittel 2.2 beskrives Vefsn kommunes strategi for valg av selskapsform. Her beskrives ulike formål med virksomheten opp mot ulike selskapsformer. Helgeland Kraft

---

¹¹ KS, 'Anbefalinger Om Eierstyring Og Selskapsledelse Og Kontroll'.

trekkes fram som eksempel på selskaper hvor motivet for eierskapet er muligheter for økonomisk utbytte av innskutt kapital, begrensning av kommunens økonomiske risiko og ønske om å delta i selskapets beslutninger som er av betydning for utviklingen av samfunnet lokalt og regionalt. Eksempel på selskapsform som har en politisk begrunnelse og motivasjon er Helgeland regionråd, som er et interkommunalt selskap. Her er eierskapet et strategisk valg om å posisjonere kommunen/regionen. Et tredje formål er selskapsdannelser som er motivert og begrunnet i hovedsak med at fellesløsninger bidrar til mer effektiv tjenesteproduksjon enn å yte tjenesten selv. Eksempel på et selskap som har et slikt formål er SHMIL IKS.

Det framgår av eierskapsmeldingen at når kommunen organiserer sin virksomhet utenfor den ordinære organisasjon, skal følgende momenter legges til grunn:

- Graden av innflytelse som er nødvendig
- Samarbeidsløsninger med andre kommuner som kan gi økt effektivitet og ressursutnyttelse
- Ønske om risikoavgrensning
- Ønske om å fristille virksomheten fra kommunens øvrige organisasjon for å posisjonere seg av politiske årsaker

Selskapsformen som gjelder for de to selskapene som er gjenstand for denne kontrollen er IKS og AS. I beskrivelsen av IKS som selskapsform framgår det at et viktig kjennetegn for et interkommunalt selskap er at deltagerne til sammen har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser. Den enkelte deltaker hefter for sin andel av selskapets totale forpliktelser. Deltakerne i samarbeidet utøver myndigheten sammen, noe som betyr at en enkelt deltaker ikke kan utøve eiermyndighet direkte overfor selskapet. Sammenlignet med generalforsamlingen i et aksjeselskap har eierorganet noe mer utvidet myndighet. Ved en eieravtale kan eierne øke sin styring og kontroll ved for eksempel å angi at visse saker må behandles av representantskapet. Den utvidede innflytelsen har først og fremst sammenheng med deltakernes ubegrensede ansvar for selskapets forpliktelser. Når deltakerne påtar seg et større ansvar (i forhold til et AS) er det også naturlig at styringsmulighetene utvides.

Kommunens innflytelse på selskapets beslutninger går i første rekke gjennom generalforsamlingen (der stemmetallet avgjøres av antall aksjer man eier) og oppnevning av styret. Størst påvirkning på selskapets drift oppnås gjennom deltakelse i styret og antall styrerepresentanter. Kommunestyrets innflytelse på selskapets beslutninger er dermed mer indirekte og må skje gjennom de representanter som møter i selskapets organer. Hvor stor den faktiske innflytelse er vil også være nært knyttet til kommunens eierandel i selskapet.

2.3.3 Oversikt over selskapet som Vefsn kommune har eierinteresser i

Kapittel 3 i eierskapsmeldingen er en gjennomgang av kommunens eierinteresser. I tabellen nedenfor viser vi oversikt over antall samarbeid av forskjellig art.

Tabell 1. Antall virksomheter innenfor ulike samarbeidsformer

Samarbeidsform	Antall
Kommunale foretak	2
Interkommunale samarbeid ¹²	12
Interkommunale selskap (IKS)	3
Aksjeselskap	8
Andelslag og samvirkeforetak	5
Stiftelser	4

Kilde: Revisjon Midt-Norge SA

2.3.4 Beskrivelse av formål med eierskapet

Gjennomgangen av selskapene/samarbeidene inneholder nøkkeltall for virksomheten og beskrivelse av kommunens eierstrategi for selskapet/virksomheten. For noen selskap/virksomheter framgår det hva som er formålet med selskapet. Hvilke oppgaver selskapet/samarbeidet gjør for kommunen er beskrevet, men det framgår ikke hvorfor kommunen vil organisere oppgavene i et selskap/i samarbeid med andre. Noen selskap inneholder oversikt over hvilke kommuner/samarbeidspartnere som inngår i samarbeidet. Vi kommer tilbake til beskrivelse av SHMIL IKS og HIAS i de neste kapitlene.

2.4 Revisors vurdering av den generelle eierstyringen

Nedenfor følger revisors vurdering av den generelle eierstyringen.

2.4.1 Eierskapsmelding minst én gang i valgperioden

Etter revisors vurdering ivaretar Vefsn kommune lovens minstekrav om at det minst en gang i valgperioden skal vedtas eierskapsmelding.

2.4.2 Eierskapsmeldingen skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring

Revisor vurderer at eierskapsmeldingen inneholder prinsipper for eierstyring. Eierskapsmeldingen inneholder en generell beskrivelse av prinsipper for ulike eierformer,

¹² Kommunelovens sjettede del, §17 – 21 – her; § 18 - 20

selskapsformer og samarbeid. Videre ivaretar eierskapsmeldingen kommunelovens bestemmelse om at eierskapsmeldingen skal inneholde beskrivelse av kommunens prinsipper for eierskap og valg av selskapsform/samarbeid.

2.4.3 Eierskapsmeldingen skal inneholde oversikt over samarbeid/selskap

Etter revisors vurdering inneholder eierskapsmeldingen til Vefsn kommune en oversikt over samarbeid/selskap som kommunen deltar i, eller har eierinteresser i. Oversikten inneholder og beskrivelse av eierstrategi. Eierstrategien inneholder en bekreftelse av at kommunen vil fortsette sitt eierskap

3 EIERSKAPET I SHMIL IKS

I dette kapitlet tar vi for oss Vefsn kommunes eierskap i Søndre Helgeland Miljøverk IKS. Vi ser på om prinsippene for eierstyring etterleves i eierskapet i dette selskapet, og om eierrepresentantene ivaretar eierskapet i selskapet.

3.1 Problemstilling

- Etterleves Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierskapsmeldingen i kommunens eierskap i SHMIL IKS?
- Ivaretar eierrepresentantene bestemmelser i lovverk, formelle styringsdokumenter og føringer for eierskap i eierorganet for SHMIL IKS?

3.2 Revisjonskriterier

Kriteriene vi her har gjort våre vurderinger opp mot, er utledet fra Eierskapsmelding 2020 og kommunens prinsipper for eierstyring. Bestemmelsene er gjentatt i kulepunkt i underveis kapittel 3.3, og ellers i vedlegg 1. Videre er IKS-lovens bestemmelser om eiernes styrende dokument for selskapet, saksbehandling i representantskapet og oppnevning av medlemmer i styret og valg komité kriterier. Også dette er gjentatt i teksten i kapittel 3.3 og i vedlegg 1.

3.3 Data

Her beskriver vi status for kommunens eierskap av SHMIL IKS.

3.3.1 Ivaretagelse av Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring

Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring er beskrevet i kapittel 2 i eierskapsmeldingen.

- I utgangspunktet skal ordfører representere kommunen i eierorganer

Det er tre representanter fra Vefsn kommune i representantskapet i SHMIL. I tillegg til ordfører er det to medlemmer i formannskapet som er utnevnt. Posisjonen og opposisjonen er representert.

- Representantskapet skal sørge for at noen saker skal behandles i eiernes kommunestyre

I protokollene vi har gjennomgått fra representantskapet for perioden november 2015 – mai 2020 har representantskapet sendt videre en sak om vedtektsendringer (sammensetning av representantskapet). Videre innstiller representantskapet overfor kommunestyrene når det gjelder fastsettelse av renovasjonsgebyr, som behandles årlig. Utover det er det ikke saker fra eierorganet som har gått til kommunestyrene i perioden.

- Eierrepresentanten skal påse at styret i selskapene velges på de ordinære eiermøtene, og at de har en kompetanse som samlet sett er godt tilpasset det enkeltes selskaps virksomhet og at det er kjønnsmessig balanse.

I selskapsavtalen står det at styret består av 6 medlemmer. 5 styremedlemmer og 3 varamedlemmer velges av representantskapet. Det 6. styremedlemmet og varamedlemmer velges av ansatte i selskapet. I proff.no (Foretaksregisteret) framgår det av oversikten over styremedlemmer per 10.2.2020 at det er 8 styremedlemmer, inklusive leder, nestleder og ansattes representant. I sak 9/19 valgte representantskapet 5 medlemmer til styret. Blant de 5 medlemmene ble leder og nestleder valgt. De valgte 3 varamedlemmer til styret. Leder og nestleder ble valgt særskilt. Representantskapet velger styremedlemmer etter innstilling fra en valgkomité. Ordfører i Vefsn kommune fortalte at SHMIL ikke har politikere i styret og at det er flere næringsdrivende i styret. De 5 styremedlemmene som ble valgt i sak 9/11 består av 3 kvinner og 2 menn. Ansattes representant er mann. De tre varamedlemmene er 1 kvinne og 2 menn.

I forbindelse med det siste valget går det fram av protokollen at representantskapet for framtiden ønsker seg en beskrivelse av de representantene som foreslås til styret for framtiden.

I prinsippene for eierstyring i eierskapsmeldingen heter det at man gjennom de formelle eiermøtene og de uformelle skal påse at:

- Selskapene har rutiner/ system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse.
- Det finnes klare regler for habilitetsvurderinger og systemer for å unngå habilitetskonflikter. Herunder også habilitet innad i styreverv innenfor konsern.
- Det utarbeides etiske retningslinjer for selskapets drift.
- Det utarbeides rutiner for antikorrupsjonsarbeid.

I protokollene som vi har gjennomgått fra 2015-2020 går det ikke fram at ovennevnte temaer har vært oppe. Representantskapsmøtene innledes med orientering fra ledelsen i selskapet. Vi ser ikke bort fra at det har vært tema i noen av de orienteringene. Ordfører i Vefsn svarte at hun ikke kjente til at dette har vært tema på eiermøtene.

Det er ønskelig at alle styremedlemmer registrerer seg i styrevervregisteret.no

SHMIL er ikke oppført i styrevervregisteret, og følgelig er det ingen av styremedlemmene eller daglig ledelse som står oppført. Når det gjelder Vefsn kommunes representanter i representantskapet, er to av representantene oppført i styrevervregisteret.

- Det bør vedtektsfestes valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for komiteens arbeid hvor punkt 1 og 2 ovenfor inngår.

Det framgår av selskapsavtalen at det skal velges valgkomité som innstiller kandidater til styre overfor representantskapet. Forvaltningsrevisor har fått tilsendt reglement for valgkomiteen. Reglementet inneholder bestemmelser om kommunerepresentasjon, kjønnsbalanse og andre bestemmelser i IKS-loven. Det inneholder ikke beskrivelser eller føringer om kompetansesammensetning. Reglementet er fra 2017.

3.3.2 I henhold til IKS-loven

Selskapsavtalen for SHMIL IKS er datert 27.4.2018. Endringer i selskapsavtalen ble sist vedtatt i kommunestyret i Vefsn den 3.4.2019, sak 32/2019. Det framgår av andre saker at det er bestemmelser rundt antall styremedlemmer og sammensetning av styre som er gjenstand for revidering. Til selskapsavtalen hører det også med en eieravtale. Endring i avtalen som følge av ny selskapsavtale er behandlet i representantskapet, men ikke i kommunestyret. I protokollen fra møtet i representantskapet 10.5.2019 framgår det at representantskapet oppfordrer kommunestyret i Alstahaug om å behandle selskapsavtalen på nytt. Alstahaug vedtok selskapsavtalen i sak 4/19, 20.6.2019. Forvaltningsrevisor har ikke fulgt opp behandlingen i de andre eierkommunene.

Av selskapsavtalen framgår det at Vefsn kommunes eierandel er 33,36 %, som betyr at Vefsn kommune er største eier. Hovedkontoret er i Vefsn kommune.

IKS-loven har bestemmelser om hva selskapsavtalen skal inneholde. I tillegg til det nevnte innholdet om Vefsn kommunes eierandel og hovedkontor, inneholder selskapsavtalen alle deltakernes eierandel og innskuddsplikt. Videre inneholder den fullstendig foretaksnavn, selskapets formål, antall styremedlemmer og varamedlemmer, antall medlemmer i representantskapet og antall for hver deltaker. Den inneholder ikke beskrivelse av styret og daglig leders myndighet. Dette kommer likevel fram i eieravtalen.

Om eierorganet, representantskapet, heter det i IKS-loven at de skal behandle selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet. Representantskapet i SHMIL har hatt to møter i året fra november 2015 – mai 2020. På høstmøtet, som i alle årene vi har gjennomgått har blitt gjennomført i første del av november, behandler representantskapet budsjett for kommende år og fireårig økonomiplan. Videre er behandler de selvkostbudsjett og renovasjonsavgift, og i tillegg er priser for levering av avfall på SHMILs anlegg faste saker på høstmøtet.

På vårmøtet, som finner sted i siste del av april eller første del av mai, behandles revidert årsregnskap, årsberetning og selvkostkalkyler fra siste år. På dette møtet fastsettes kommunenes eierandel og garantiansvar også. Det fastsettes godtgjørelse til medlemmer i styret, representantskapet, valgkomité og honorar til revisor. Når det gjelder representantskapet er det bare representantskapets leder som har fått fastsatt godtgjørelse. Godtgjørelse til revisor skjer etter regning

På vårmøtet foretas det også valg av ledere, nestledere i representantskap, styre og valgkomité, og valg på medlemmer i styre og valgkomité.

Styreleder og flere av medlemmene har møtt i representantskapsmøtene, det samme gjelder daglig leder og flere ansatte. På et møte i november 2019 gikk det fram at fungerende leder i representantskapet var blant «andre møtende».

Daglig leder orienterer fast om driften på representantskapsmøtene.

Det framgår av selskapsavtalen at innkalling til ordinære representantskapsmøter skal skje med minst 4 ukers varsel, og skal inneholde saksliste. Innkalling med saksliste sendes deltakerkommunene med tilsvarende frist.

Representantskapet er beslutningsdyktig når minst 10 medlemmer er til stede. Ordføreren Vefsn kommune ga uttrykk for at det er ryddige forhold rundt innkallinger til møtene i representantskapet. Økonomisjefen i Vefsn kommune går gjennom innkallingene og sakspapirene.

I tilknytning til selskapsavtalen er det en eieravtale. Det er en avtale eierne mellom, om hvordan de skal utøve eierskapet sitt. Eieravtalen inneholder nærmere bestemmelser om sammensetning av representantskapet og saksbehandlingen i representantskapet. Videre inneholder den nærmere bestemmelser om styret, daglig leder og valgkomiteen.

3.4 Revisors vurdering av eierstyringen av SHMIL IKS

I dette kapittelet gjør forvaltningsrevisorvurderinger av eieroppfølgingen av SHMIL IKS.

3.4.1 Ivaretagelse av Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring

Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring er beskrevet i kapittel 2 i eierskapsmeldingen. Representasjonen i eierorganet er i tråd med kommunens prinsipp for eierskap, og anbefalinger ellers om eierrepresentasjon.

Etter revisors vurdering behandles sakene i eierorganet og kommunestyret i henhold til prinsippene i Eiermeldingen, lovverk og anbefalinger. Vedtektsendringer (selskapsavtalen) og fastsettelse av renovasjonsavgift er saker som bekrefter det, hvor

representantskapet har anbefalt overfor kommunestyrene.

Etter revisors vurdering skjer valgene av styremedlemmer i henhold til prinsippene i eierskapsmeldingen. Vi har ikke informasjon som sier noe om eierrepresentantene aktivt har fulgt opp dette. Etter revisors vurdering er styret sammensatt for å ivareta den kompetansen som trengs i et styre for denne virksomheten. Revisor savner at det i reglementet for valgkomiteen framgår at det skal legges vekt på kompetansesammensetning i styret. Det er kjønnsmessig balanse i styret og andre organ som representantskapet velger medlemmer til. Informasjonen fra Foretaksregisteret, selskapsavtale og protokoller er, etter det revisor vurderer ikke i samsvar. Det er flere medlemmer i oversikten i Foretaksregisteret enn det som er oppgitt i selskapsavtalen med mer. Revisor registrer at representantskapet har etterlyst mer informasjon om bakgrunnen til kandidatene som valgkomiteen innstiller.

Når det gjelder rutiner/ system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse, regler for habilitetsvurderinger, etiske retningslinjer og rutiner for antikorrupsjonsarbeid er det, etter revisors vurdering, lite, eller ikke etterspurt i eierorganet.

I eierskapsmeldingen framgår det at det er ønskelig at alle styremedlemmer registrerer seg i styrevervregisteret.no. Etter revisors vurdering er ingen av styremedlemmene i SHMIL oppført i styrevervregisteret.

Det bør vedtektsfestes valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for komiteens arbeid hvor punkt kompetanse og kjønnsbalanse inngår. Etter revisors vurdering har SHMIL opprettet valgkomité i henhold til prinsippene i eierskapsavtalen og andre anbefalinger. Det er også retningslinjer for valgkomiteen, som inneholder bestemmelser om hvordan eierkommunene skal være representert i styret. Reglementet inneholder bestemmelser om kjønnsbalanse, men ikke kompetansesammensetning. Etter revisors vurdering bør reglementet oppdateres som følge av revidering av selskapsavtalen i 2018.

Selskapsavtalen for SHMIL IKS er datert 27.4.2018. Endringer i selskapsavtalen ble sist vedtatt i kommunestyret i Vefsn den 3.4.2019, sak 32/2019. Etter revisors vurdering er innholdet i selskapsavtalen oppdatert. Til selskapsavtalen hører det også med en eieravtale, som etter revisors vurdering er behandlet i tråd med IKS-loven.

Etter revisors vurdering inneholder selskapsavtalen de bestemmelsene som IKS-loven krever som minimum. Selskapsavtalen er i tråd med IKS-loven.

Etter revisors vurdering er innkallinger, møtehyppighet og saksbehandling i eierorganet i tråd med IKS-loven. Det er to møter i representantskapet i året, der årsregnskap, årsberetning, selvkostkalkyler blir behandlet i vårmøtet og budsjettdokument i høstmøtet.

På vårmøtet foretas det valg og fastsettelse av honorar. Revisor har registrert at representantskapets leder får godtgjørelse fra selskapet. Dette er ikke nødvendigvis i strid med kommuneloven, men eierrepresentantene bør sørge for at representantskapets medlemmer og leder ikke får godtgjort møteaktivitet som de også får godtgjørelse fra kommunen for (som folkevalgt).

Styreleder og daglig leder møter i representantskapsmøtene i henhold til IKS-loven.

I tilknytning til selskapsavtalen er det en eieravtale. Det er en avtale eierne imellom, og den inneholder bestemmelser om styret, daglig leder og valgkomiteen.

4 EIERSKAPET I HIAS

4.1 Problemstilling

- Etterleves Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierskapsmeldingen i kommunens eierskap i Helgeland industrier AS?
- Ivaretar eierrepresentantene bestemmelser i lovverk, formelle styringsdokumenter og føringer for eierskap i eierorganet for Helgeland?

De to problemstillingene behandles under ett.

4.2 Revisjonskriterier

Kriteriene i dette kapitlet er utledet fra kommunens prinsipper for eierstyring, og er de samme som for SHMIL. Videre er det utledet kriterier som går på vedtekter og saksbehandling i generalforsamlingen, slik de framgår i aksjeloven.

4.3 Data

Nedenfor beskriver vi status for eieroppfølgingen av HIAS opp mot lovverket og kommunens prinsipper for eierstyring.

4.3.1 Følges lovverket og kommunens prinsipper for eierstyring

HIAS er et aksjeselskap som har både offentlige og private eiere. Vefsn kommune er den største eieren. HIAS er en arbeids- og inkluderingsbedrift, som på oppdrag fra NAV har en rekke ulike arbeidsrettede tiltak som ulike personaltjenester, arbeidstrening og kvalifisering i en rekke fagområder. HIAS er organisert som et konsern. Konsernet har hovedkontor i Mosjøen og avdelinger i Sandnessjøen og Brønnøysund. Datterselskap er Helgeland ASV som også har avdelinger på de ovennevnte sted. Det var omlag 200 personer har sitt daglige virke i HIAS-konsernet i 2019. I tillegg har HIAS et tett samarbeid med næringslivet i regionen og tilrettelegger for ekstern arbeidstrening og formidling til bedrifter og offentlig virksomhet. Det er også bestilt forvaltningsrevisjon av HIAS. I forvaltningsrevisjonen vil det være aktuelt å komme tilbake med vurderinger av driften av selve selskapet.

Eierskapet er løsere i aksjeselskap hvor kommuner har interesse, enn i interkommunale selskap, og eierne utøver ikke så store mulighet for styring gjennom generalforsamlingen. I kommunens eierskapsmelding heter det om kommunens strategi for HIAS: Kommunen skal fortsatt være på eiersiden av HIAS for å bidra til å utvikle gode tilbud til mennesker som av ulike grunner faller utenfor arbeidslivet. I dette ligger tilbud både til mennesker som trenger et

arbeidstilbud innenfor en skjermet virksomhet og mennesker som trenger bistand til å komme ut i ordinært arbeid.

I kommunens strategi for HIAS heter det at det ikke tas ut utbytte fra selskapets virksomhet og den avkastning som selskapet har skal gå til å videre utvikle selskapets virksomhet.

Selskapet driver en virksomhet hvor det foreligger inntekter fra det offentlige og inntekter fra næringsvirksomhet. Det forventes at selskapet fortsatt har og videreutvikler et klart skille mellom bruk av offentlige midler og midler fra næringsvirksomhet, slik at man ikke kommer konflikter med regler om kryss-subsidiering.

HIAS er et konsern med et morselskap og to datterselskap (Brønnøy Brygge AS og Helgeland ASV AS). Av årsberetningene for 2018 og 2019 går det fram at resultatet for morselskapet har vært overskudd begge årene: 7,2 millioner i 2018 og 7,5 millioner i 2019. Overskuddet ble overført til egenkapital begge årene, og etter 2019 var den bedriftens egenkapital på 92,2 % forhold til totalkapitalen.

Når det gjelder konsernregnskapet var overskuddet på 15,0 millioner i 2018 og 15,2 millioner i 2019. Konsernets samlede likviditetsbeholdning var 156,2 millioner kroner i 2019.

Ordføreren fortalte at eierne (kommunene) har stilt spørsmål ved den voksende egenkapitalen, og signalisert at selskapet bør bruke av egenkapitalen til tiltak for målgruppen. Dette vil være tema i forvaltningsrevisjonen av selskapet som er bestilt høsten 2020.

- I utgangspunktet skal ordfører som skal representere kommunen i eierorganer

Det er ordfører og ett formannskapsmedlem som møter i generalforsamlingen. Det er samme prinsippet her som for SHMIL: Posisjonen og opposisjonen er representert.

Siden det er et aksjeselskap, så er eierorganet mer løsrevet fra styringen av selskapet.

- Om vedtektene er i henhold til minstekravet

Vedtektene beskriver navn, formål og forretningsadresse for selskapet. Videre framgår størrelse på selskapets aksjekapital og antall aksjer (807). Det framgår forutsetninger for omsetning av aksjene, og at det skal begrunnes og godkjennes av styret. Vi har ikke gått videre inn i dette, da det vil være mer naturlig i en forvaltningsrevisjon av selskapet. Videre framgår det av vedtektene at overskudd skal forbli i bedriften og disponeres til formål som styrker driften. I tillegg framgår det at ved oppløsning av selskap skal resterende formue, i samråd med godkjenning av tilskuddsinstitusjonene, nyttes ved tiltak som er til beste for yrkeshemmede.

- Noen saker til generalforsamlingen skal på forhånd forelegges kommunestyret:

Vedtektene fra HIAS er fra 30. april 2014. Revisor har ikke gått så langt tilbake for å undersøke saksbehandlingen. Revisor kan ikke se at det har vært kunngjøringer av utvidelse av aksjekapital eller endringer i eiersammensetning. Dette kan være mer aktuelt å gå inn i ved en forvaltningsrevisjon.

- I eierskapsmeldingen framgår det at utenom de ordinære eiermøter (generalforsamling, representantskap) vil kommunen legge opp til at det kan avholdes møter mellom eierne, styret og daglig leder i de selskap der det er naturlig.

Forvaltningsrevisor har ikke informasjon om at det har vært holdt møter mellom eierne, styret og daglig leder utover generalforsamling.

- Både i aksjeloven og eierskapsmeldingen framgår det at styrene i selskapene velges på de ordinære eiermøtene (Eierskapsmelding og Aksjeloven).

Styret i HIAS velges på generalforsamlingen. Styret har fem medlemmer og tre varamedlemmer, og styreleder og nestleder velges særskilt. I 2019 ble tre styremedlemmer valgt for to år og i 2020 ble ett styremedlem valgt for to år. Det ble valgt to varamedlemmer for to år i 2019 og ett varamedlem for to år i 2019.

- Styrene har en kompetanse samlet sett som er godt tilpasset det enkeltes selskaps virksomhet (Eierskapsmeldingen).

Oversikten i proff.no (Foretaksregisteret) viser at flere av styremedlemmene kommer fra næringslivet. Ingen av de nåværende styremedlemmene har politisk lederverv i Vefsn kommune.

- Kjønnsmessig balanse (Eierskapsmeldingen og Aksjeloven).

Det er tre kvinner og to menn blant de faste medlemmene i styret. Blant varamedlemmene er tre kvinner og to menn. Sammensetningen av valgkomiteen er to menn og en kvinne, og en kvinne og en mann som varamedlemmer.

I prinsippene for eierstyring i eierskapsmeldingen heter det at man gjennom de formelle eiermøtene skal påse at:

- Selskapene har rutiner/ system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse.
- Det finnes klare regler for habilitetsvurderinger og systemer for å unngå habilitetskonflikter. Herunder også habilitet innad i styreverv innenfor konsern.
- Det utarbeides etiske retningslinjer for selskapets drift.

- Det utarbeides rutiner for antikorrupsjonsarbeid.

Tilsendte protokoller inneholder ikke saker hvor disse temaene har vært opp. Ordfører i Vefsn svarte at hun ikke kjente til at dette har vært tema på eiermøtene.

- I eierskapsmeldingen heter det at, for å sikre at det er størst mulig åpenhet rundt selskap som kommunen har et eierforhold til er det ønskelig at alle styremedlemmer registrerer seg i styrevervregisteret.no.

Ingen av styremedlemmene i HIAS er registrert i styrevervregisteret. Det er samme tilfelle med Vefsn's eierrepresentanter i eierorganet i HIAS som for SHMIL: Ikke registrert.

- Det er videre ønskelig at de selskap kommunen eier og hvor det er naturlig, bør det vedtektsfestes valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for komiteens arbeid hvor punkt 1 og 2 ovenfor inngår. (Eierskapsmeldingen)

Det framgår av vedtektene at det skal velges valgkomité. Som vi har nevnt tidligere har generalforsamlingen oppnevnt medlemmer til valgkomité både i 2019 og 2020. I selskapsavtalen vises det til aksjeloven for øvrige bestemmelser som gjelder i tillegg til bestemmelsene i selskapsavtalen. Det framgår av vedtektene at styret skal ha en sammensetning der regionene Alstahaug, Vefsn og Brønnøy er representert i styret. Videre framgår det at personer som er involvert i annen virksomhet, hvor det kan oppstå interessekonflikter med HIAS sin virksomhet ikke kan sitte i styret. Generalforsamlingen avgjør ved tvil. Det framgår ikke av vedtektene om styret skal ha noen kompetansesammensetning. Vi har etterspurt retningslinjer for valgkomiteen fra selskapet, men vi har ikke mottatt det. Vi har følgelig ikke informasjon om det finnes slike retningslinjer.

Gjennomgangen av protokoller for de to generalforsamlingene som har vært gjennomført i 2019 og 2020 viser hvor mange aksjer av mulige som har møtt, og videre så viser den konstitueringen av møtet og andre formelle krav. Generalforsamlingen godkjenner årsregnskap og årsberetning, i tillegg til at budsjettet for kommende år legges fram for orientering. Andre faste saker er fastgjørelse av styrets godtgjørelse og valg av styremedlemmer og varamedlemmer, samt medlemmer til valgkomité. Vi har mottatt eksempler på protokoller fra ekstraordinære generalforsamlinger.

4.4 Revisors vurderinger av eierskapet i HIAS

I kommunens eierskapsmelding heter det om HIAS at kommunen skal fortsatt være på eiersiden av HIAS for å bidra til å utvikle gode tilbud til mennesker som av ulike grunner faller utenfor arbeidslivet.

Det skal ikke tas ut utbytte fra selskapets virksomhet og den avkastning som selskapet har skal gå til å videre utvikle selskapets virksomhet.

I den dokumentasjonen som revisor har gjennomgått går det ikke fram at det er tatt ut utbytte fra selskapets virksomhet. Det framgår dessuten av vedtektene at eventuelt overskudd skal bli i bedriften. Det skal gjennomføres forvaltningsrevisjon i selskapet, da vil vi gå nærmere inn på den økonomiske driften og den økonomiske informasjonen som ligger til grunn for den. I den dokumentasjonen som revisor har gjennomgått går det ikke fram at det har vært kryss-subsidiering, men også her vil vi vise til forvaltningsrevisjonen som skal gjennomføres i selskapet.

Selskapet har opparbeidet seg årlige overskudd, som har vært overført til egenkapitalen. Selskapet har en betydelig egenkapital, og vi registrerer at eierne har etterlyst bruk av egenkapitalen for å få til flere satsinger og tiltak for målgruppen.

Kommunens eierrepresentanter er i tråd med prinsippene i eierskapsmeldingen og andre anbefalinger.

Noen saker til generalforsamlingen skal på forhånd forelegges kommunestyret, blant annet vedtekter. Vedtektene fra HIAS er fra 30. april 2014. Revisor har ikke gått så langt tilbake for å undersøke saksbehandlingen. Revisor kan ikke se at det har vært kunngjøringer av utvidelse av aksjekapital eller endringer i eiersammensetning.

Forvaltningsrevisor har ikke informasjon om at det har vært holdt møter mellom eierne, styret og daglig leder utover generalforsamling, eller at det har vært behov for det. Også her vil vi vise til den kommende forvaltningsrevisjonen, og det kan være aktuelt å etterspørre dokumentasjon fra selskapet på tilrettelegging for eiermøter.

Styret i HIAS velges på generalforsamlingen, og valg og sammensetning er i tråd med kommunens prinsipp i eierskapsmeldingen. Sammensetningen av styret reflekterer etter det forvaltningsrevisor kan se selskapets virksomhet, og kravene som gjelder for kjønnsbalanse.

Når det gjelder rutiner/ system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse, regler for habilitetsvurderinger, etiske retningslinjer og rutiner for antikorrupsjonsarbeid er det, etter revisors vurdering, lite, eller ikke etterspurt i eierorganet.

Ingen av styremedlemmene i HIAS er registrert i styrevervregisteret, slik det er ønske om i prinsippene for eierstyring i eierskapsmeldingen.

Det framgår av vedtektene at det skal velges valgkomité, og dette og valg av medlemmer er i tråd med prinsippene for eierstyring. Etter revisors vurdering kunne det framgått føringer for kompetansesammensetning i vedtektene.

5 HØRING

Et utkast til rapport ble sendt til ordfører, rådmann og selskapets ledelse i begge selskapene 2.11.2020, med frist for å avgi uttalelse innen 13.11.2020. Vi har fått tilbakemelding fra daglig leder i Helgeland Industrier AS (vedlegg 2-1). I tilbakemeldingen ble følgende påpekt:

- *Firmainformasjon om HIAS bør oppdateres i henhold til firmainformasjon i årsberetningen for 2019. Dette gjelder punkt 1.2.2 og 4.3.1.*
Dette gjaldt antall ansatte, og er endret. Opplysningene var hentet på selskapets nettsider.
- *HIAS omtales vanligvis som en arbeids- og inkluderingsbedrift. Ikke vekstbedrift.*
Dette er endret.

Endringene har ikke påvirket dagrunnlag, vurderinger eller konklusjoner.

Ordfører har gitt tilbakemelding om at hun ikke har noen kommentar til rapportutkastet (vedlegg 2-2).

Vi har ikke mottatt flere tilbakemeldinger innen fristens utløp.

6 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

Kontrollutvalget vedtok i sak 32/2020 å bestille eierskapskontroll med følgende problemstillinger:

1. Er Vefsn kommunes eierstyring i selskaper i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring?
2. Etterleves Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierskapsmeldingen i kommunens eierskap i SHMIL IKS og Helgeland industrier AS¹³?
3. Ivaretar eierrepresentantene bestemmelser i lovverk, formelle styringsdokumenter og føringer for eierskap i eierorganet for SHMIL IKS og Helgeland industrier AS?

Når det gjelder Vefsn kommunes generelle eierstyring konkluderer revisor med at den i tråd med lovverket og førende prinsipper for eierstyring.

Vi konkluderer videre med at Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i all hovedsak er ivare tatt i eierstyringen av SHMIL IKS. Vi trekker likevel fram noen forhold som vi mener framstår noe uavklart:

- Manglende samsvar mellom styresammensetning i selskapsavtale og innmeldte opplysninger i Foretaksregisteret
- Manglende oppfølging av temaer som internkontroll, habilitet, etikk og antikorrupsjonsarbeid
- Manglende registrering av styremedlemmer i styrevervregisteret.no
- Ikke oppdatert reglement for valgkomiteen jf. endringer i vedtekter om antall styremedlemmer
- Manglende føringer i reglementet til valgkomiteen for kompetansesammensetning i styret

Eierstyringen av SHMIL ser ut til å være i tråd med lovverket.

Så langt vi kan se ivaretas Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring i eierstyringen av HIAS. Også her er det svakheter:

- Manglende oppfølging av temaer som internkontroll, habilitet, etikk og antikorrupsjonsarbeid

---

¹³ Kontrollutvalget bestemte i møtet at de ville ha inn Helgeland industrier AS, som ikke var foreslått i utgangspunktet.

- Mangler registrering av styremedlemmer i styrevervregisteret.no
- Manglende føringer i reglementet til valgkomiteen for kompetansesammensetning i styret

Eierstyringen av HIAS ser ut til å være i tråd med lovverket.

KILDER

Helgeland Industrier AS, 'Www.Helgeland-Industrier.No' <<http://www.helgeland-industrier.no/ipub/>>

IKS, Søndre Helgeland Miljøverk, 'Www.Shmil.No' <www.shmil.no>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 'Lov Om Interkommunale Selskap (IKS-Loven)', 1999 <[https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6?q=Lov om interkommunale selskap](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6?q=Lov%20om%20interkommunale%20selskap)>

———, 'Lov Om Kommuner Og Fylkeskommuner (Kommuneloven)', 2018 <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83?q=kommuneloven>>

KS, 'Anbefalinger Om Eierstyring Og Selskapsledelse Og Kontroll'

Nærings- og fiskeridepartementet, 'Lov Om Aksjeselskaper', 1997 <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44?q=aksjeloven>>

Norges kommunerevisorforbund (NKRF), 'Standard for Eierskapskontroll RSK 002', 2020 <https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/RSK_RevisjonsStandard_Kommune/RSK_002_Standard_for_eierskapskontroll_200812.pdf>

'Proff AS', 2020 <proff.no>

Vefsn kommunestyre, 'Vefsn Kommune Eierskapsmelding 2020', 2020

VEDLEGG 1 – UTLEDNING AV REVISJONSKRITERIER

Ifølge forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner (§7) skal det etableres revisjonskriterier for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til. Disse kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Slike autoritative kilder kan være lov, forskrift, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak (mål og føringer), administrative retningslinjer, samt statlige føringer og praksis. I denne forvaltningsrevisjonen har vi benyttet oss av følgende kilder til revisjonskriterier:

Eierskapsmelding 2020, Vefsn kommune:

- I utgangspunktet skal ordfører som skal representere kommunen i eierorganer
- Dersom innkalling til eiermøter inneholder følgende saker, skal innkallingen på forhånd forelegges kommunestyret:
  - Vedtektsendringer
  - Utvidelse se av aksjekapitalen som medfører endringer i eiersammensettingen.
  - Anvendelse av større overskudd og ekstraordinære utbytter.
  - Større låneopptak.
- Selskapsavtale og hva denne skal inneholde
- Saksbehandlingen i eierorganet
- Vefsn kommunes prinsipper for eierstyring er beskrevet i kapittel 2 i eierskapsmeldingen.
- I utgangspunktet skal ordfører som skal representere kommunen i eierorganer
- Dersom innkalling til eiermøter inneholder følgende saker, skal innkallingen på forhånd forelegges kommunestyret:
  - Vedtektsendringer
  - Utvidelse se av aksjekapitalen som medfører endringer i eiersammensettingen.
  - Anvendelse av større overskudd og ekstraordinære utbytter.
  - Større låneopptak.
- Styrene i selskapene velges på de ordinære eiermøtene.

- Den som møter som fullmektig plikter å rapportere tilbake til kommunestyret etter avholdt generalforsamling. Rapporteringen skjer i førstkommende kommunestyre etter eiermøtet.
- Utenom de ordinære eiermøter (generalforsamling, representantskap) vil kommunen legge opp til at det kan avholdes møter mellom eierne, styret og daglig leder i de selskap der det er naturlig.
- Styrene har en kompetanse samlet sett som er godt tilpasset det enkeltes selskaps virksomhet.
- Kjønnsmessig balanse.
- Selskapene har rutiner/ system for at styrene oppdaterer og videreutvikler sin kompetanse.
- At det finnes klare regler for habilitetsvurderinger og systemer for å unngå habilitetskonflikter. Herunder også habilitet innad i styreverv innenfor konsern.
- At det utarbeides etiske retningslinjer for selskapets drift.
- At det utarbeides rutiner for antikorrupsjonsarbeid.
- For å sikre at det er størst mulig åpenhet rundt selskap som kommunen har et eierforhold til er det ønskelig at alle styremedlemmer registrerer seg i styrevervregisteret.no.
- Det er videre ønskelig at de selskap kommunen eier og hvor det er naturlig, bør det vedtektsfestes valgkomite og at det utarbeides retningslinjer for komiteens arbeid hvor punkt 1 og 2 ovenfor inngår.
- Det skal ikke tas ut utbytte fra selskapets virksomhet tilknyttet innsamling av avfall fra husholdningene som drives etter selvkostprinsippet. Fra selskapets konkurranseutsatte virksomhet forventes en avkastning som minst er like god som alternativ plassering med tilsvarende risiko.

Lov om interkommunale selskap:

- Den enkelte deltaker hefter ubegrenset for en prosent- eller brøkdel av selskapets forpliktelser. Til sammen skal delene utgjøre selskapets samlede forpliktelser. Den enkelte deltakers ansvar for selskapsforpliktelser svarer til deltakerens eierandel i selskapet med mindre annet fremgår av selskapsavtalen.
- For interkommunalt selskap skal det opprettes en skriftlig selskapsavtale. For de enkelte deltakere skal kommunestyret eller fylkestinget selv vedta avtalen.
- Endringer i selskapsavtalen som gjelder forhold som omtalt i tredje ledd, skal skje på samme måte. Andre endringer vedtas av representantskapet med tilslutning fra

minst to tredeler av de avgitte stemmer med mindre det er avtalt at også slike endringer skal vedtas i samsvar med regelen i første punktum. Selskapsavtalen skal i det minste angi følgende:

1. selskapets foretaksnavn;
  2. angivelse av deltakerne;
  3. selskapets formål;
  4. den kommune der selskapet har sitt hovedkontor;
  5. antall styremedlemmer;
  6. deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet;
  7. den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen;
  8. antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner;
  9. annet som etter lov skal fastsettes i selskapsavtalen.
- Deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet. Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets regnskap, budsjett og økonomiplan og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.
  - Innkalling til representantskapsmøte skal skje med minst fire ukers varsel og skal inneholde sakliste. De enkelte deltakere skal med samme frist varsles om innkallingen og saklisten.
  - Selskapet skal ha et styre på minst tre medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter åttende eller niende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst fem medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter tiende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst syv medlemmer. Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.
  - Styremedlemmene velges av representantskapet med de unntak som er nevnt i denne paragrafen. Representantskapet kan når som helst fjerne et styremedlem som det selv har valgt.
  - Representantskapet velger styrets leder og nestleder med mindre det er fastsatt i selskapsavtalen at valget foretas av styret selv.
  - Representantskapet skal vedta selskapets budsjett for kommende kalenderår.
  - Representantskapet skal en gang i året vedta selskapets økonomiplan. Den skal legges til grunn ved selskapets budsjettarbeid og øvrige planleggingsarbeid. Økonomiplanen skal omfatte de fire neste budsjettår og gi en realistisk oversikt over

sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver, herunder investeringsplaner og finansieringen av disse i denne perioden. I økonomiplanen skal det inngå en oversikt over selskapets samlede gjeldsbyrde og utgifter til renter og avdrag i planperioden.

- Selskapet har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Det kan i selskapsavtalen bestemmes at selskapet i stedet skal avgi regnskap etter kommunale regnskapsprinsipper. Selskapet har bokføringsplikt etter bokføringsloven.
- Regnskapet og årsberetningen fastsettes av representantskapet. Styret fremlegger forslag til årsregnskap og årsberetning.

Lov om aksjeselskap (aksjeloven)

- Aksjeloven har regler om stiftelse av selskapet. For å stifte et aksjeselskap, må de som skal tegne aksjer i selskapet (stifterne) lage et stiftelsesdokument. I stiftelsesdokumentet skal det stå hvor mange aksjer hver av stifterne skal ha, og hva som skal betales for hver aksje (aksjeinnskuddet). Når alle stifterne har signert stiftelsesdokumentet, er aksjene tegnet og selskapet stiftet.

Stiftelsesdokumentet skal inneholde selskapets vedtekter. Vedtektene er regler som gjelder for selskapet. I vedtektene skal aksjekapitalens størrelse bestemmes. Aksjekapitalen utgjør verdien av alle aksjene. Aksjekapitalen skal være på minst 30 000 Vedtektene skal minst angi:

- selskapets foretaksnavn,
- selskapets virksomhet,
- aksjekapitalens størrelse, jf § 3-1,
- aksjenes pålydende (nominelle beløp), jf § 3-1.

Dersom selskapet ved sin virksomhet ikke skal ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte, skal vedtektene inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning.

- Aksjeloven inneholder bestemmelser om hvordan aksjeselskapet skal organiseres. Øverste myndighet i selskapet er generalforsamlingen, hvor alle aksjeeierne har møterett. Normalt gir hver aksje én stemme under generalforsamlingen. Selskapet skal ha et styre med ett eller flere medlemmer
- Loven stiller krav til selskapets egenkapital. Aksjeselskapet skal til enhver tid ha en egenkapital (summen av eiendeler minus gjeld) og en likviditet (betalingsevne) som er forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten i selskapet. Dersom det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig, har styret i aksjeselskapet handleplikt

- Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet.
- Når selskapet har bedriftsforsamling, eller når det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, gjelder reglene i § 6-35, jf lov om allmennaksjeselskaper § 5-1 annet ledd.
- Aksjeeierne har rett til å møte i generalforsamlingen, enten selv eller ved fullmektig etter eget valg. Møteretten kan ikke begrenses i vedtektene.
- Hver aksje gir én stemme når noe annet ikke følger av loven eller vedtektene. Vedtektene kan inneholde bestemmelser om stemmerettsbegrensning som er knyttet til person. I vedtektene kan det også fastsettes at aksjene i en aksjeklasse ikke skal gi stemmerett eller skal ha begrenset stemmevekt.
- Holdes generalforsamlingen som møte, skal styrelederen og daglig leder være til stede. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Dersom samtlige aksjeeiere samtykker, kan det gjøres unntak fra første og annet punktum. Andre styremedlemmer kan være til stede på generalforsamlingen når generalforsamlingen holdes som møte.
- (2) Styremedlemmene og daglig leder har rett til å uttale seg på generalforsamlingen.
- (1) Innen seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår skal selskapet holde ordinær generalforsamling.
- (2) På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:
  1. godkjenning av årsregnskapet og eventuell årsberetning, herunder utdeling av utbytte;
  2. andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.
- (3) Årsregnskapet og eventuell årsberetning og revisjonsberetning skal senest en uke før generalforsamlingen sendes til hver aksjeeier med kjent adresse

VEDLEGG 2 – HØRINGSSVAR

Vedlegg 2-1

Fra: [Sven Thure Øberg](#)

Til: [Anna Ølnes](#)

Emne: SV: Utkast til rapport fra eierskapskontroll

Dato: fredag 13. november 2020 12:19:10

Hei !

Firmainformasjon om HIAS bør oppdateres i henhold til firmainformasjon i årsberetningen for 2019.

Tror dere har sett på en gammel brosjyre.

Dette gjelder punkt 1.2.2 og 4.3.1. HIAS omtales vanligvis som en arbeids- og inkluderingsbedrift. Ikke vekstbedrift.

Ellers synes jeg det kan være formålstjenlig å nevne at det gjelder særskilte forskrifter for vår type virksomhet i tillegg til Aksjeloven. Viser her til Forskrift om arbeidsmarkedstiltak (F11.12.2015 nr. 1598).

Mvh

Sven Thure Øberg Adm.

direktør Helgeland

Industrier AS

Mobil + 47 90 59 01 42

e-mail sven.thure@helgeland-industrier.no

Vedlegg 2-2

Fra: [Berit Hundåla](#)

Til: [Anna Ølnes](#)

Kopi: [Erlend Eriksen](#); post@shmil.no; firmapost@helgeland-industrier.no; [Postmottak Vefsn](#)

Emne: Re: Utkast til rapport fra eierskapskontroll

Dato: fredag 13. november 2020 20:36:19

Jeg har ingen merknader.

Mvh

Berit Hundåla, Ordfører

Sendt fra min iPad

Hovedkontor: Brugata 2, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidt norge.no